

АБАЙТАНУ
ТАҢДАМАЛЫ ЕҢБЕКТЕР

I том

Алматы
«Қазақ университеті»
2015

ӘОЖ 821.512.122.0

КБЖ 83.3(5Каз)

A 13

Баспаға әл-Фарағи атындағы Қазақ ұлттық университеті

филология, әдебиеттану және әлем тілдері факультетінің

Ғылыми кеңесі және Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған

(№6 хаттама 26 маусым 2015 жыл)

Әл-Фарағи атындағы Қазақ ұлттық университеті жаңындағы

Абай ғылыми-зерттеу институтында дайындалған

Ғылыми-редакциялық кеңес:

Ж. Дәдебаев (*төрғаға*), Ә. Әбдіманұлы, З. Бисенғали, Т. Есембеков,
Б. Жақып, А. Жақсылықов, К. Мәдібаев, Ж. Молдабеков, З. Сейітжанов, Ә. Тарап,
А. Темірболат, Ж. Тілепов, Р. Тұрысбек, П. Бисенбаев (*хатышылар тобының
жетекшісі*), И. Әзімбаева (*жауапты хатиши*), Ә. Жапарова (*хатиши*)

Пікір жазған

филология ғылымдарының докторы, профессор *Қ.Қ. Мәдібаев*

Жалпы редакциясын басқарған

филология ғылымдарының докторы, профессор *Ж. Дәдебаев*

Құрастырылған, түсініктерін жазғандар:

П. Бисенбаев, Е. Қөрібозов, Л. Мұсалы, Н. Нұрәділ

Жауапты редактор

филология ғылымдарының докторы, профессор *Ә. Тарап*

A 13 Абайтану. Таңдамалы еңбектер. I том. Ойлар мен толғаныстар / құраст., түсінік. жазғ.: П. Бисенбаев, Е. Қөрібозов, Л. Мұсалы, Н. Нұрәділ, жауапты ред. Ә. Тарап; жалпы ред басқ. Ж. Дәдебаев. – Алматы: Қазақ университеті, 2015. – 210 б.

ISBN 978-601-04-1282-8

Абайтану ғылыми бойынша жарық көріп отырған таңдамалы еңбектер басылымы Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың «Абай туралы сөз» толғауымен ашылған. Бірінші томға абайтану саласында 1909 жылдан 1940 жылға дейін жарық көрген, уақыт сыйынан өткен, тарихи және танымдық маңызы зор еңбектердің таңдамалылары енген.

Кітап орта мектептің жогары сыйып оқушылары мен жогары мектепте білім алушы жастарға, ғылым мен білім, мәдениет мамандарына, мемлекет қызметкерлеріне, сондай-ақ қалың көшілікке арналған.

І томға енген таңдамалы еңбектер елдің ынтымағы мен бірлігінің нығаюына, интеллектуалдық әлеуеттің артуына, қоғамдық санаудың дамуына ықпал етеді.

Том 3979/ГФ4 – «Абай Құнанбаевтың шығармашылық мұрасын пәнаралық зерттеу» бағдарламасы аясында дайындалып, жарық көріп отыр.

ӘОЖ 821.512.122.0

КБЖ 83.3(5Каз)

© Әл-Фарағи атындағы ҚазҰУ жаңындағы
Абай ғылыми-зерттеу институты, 2015

ISBN 978-601-04-1282-8

Ілияс Жансұғіров

АБАЙДЫҢ СӨЗ ӨРНЕГІ

Абайдың алдындағы қазақ әдебиетінің үлгісі – батырлардың жырлары, билердің, шешендердің сөздері, жыраулардың толғауы, ақындардың айтысы, араб-парсының ескі қисса, ертегілері ел әдебиетінің түрлері еді. Абайдан бұрынғы заман әдебиеті – сол ескі жұртшылықтың заман бетінен торыққандығынан туған әдебиет еді. Абай – негізінде, осы жұртшылықпен қайнасып, осы әдебиетпен аяқтасып жатқан ақын. Бірақ Абайдың басына біткен қайшылық Абайды ескі заманға күйіндіре отырып, жаңаның бағытына жырлаттырады.

Өміріне қарағанда Абай өлеңге бала жастан-ақ ауызданыпты. Өлеңді шу дегендеге арабшадан бастайды: араб, парсы, шағатай ақындарына сыйынып кіріседі:

Фузули, Шамси, Сайхали,
Науан, Сагди, Фирдоуси,
Кожа Хафіз – бұ һеммәси
Медет бер я шағири фәрият.

Бұл – Абайдың 1858-1859 жылдардың бірінде жазған өлеңі. Абайдың бұл кездегі өлеңі тіпті аз. Болған бірлі-жарым өлеңінің ішінде арабтың, парсының шүбар тілімен бұлдіре жазған өлеңі де бар:

Иузи – раушан, көзі – гауһар,
Лагилдек бет үші ахмар,
Тамагы қардан әм биңтәр,
Қашың қудірет, қоли шәгө... –

деген өлеңі жөне алиф-бидің ғарпімен қызға жазған өлеңі Абайдың алғашқы тілін көрсетеді. Басында ол кездегі әдебиеттің тілі де, түрі де осыған айналып та еді. Әсіресе Абай ауылы сияқты молда, қожалы ауылда, Абай оқыған Семей молдасының, дін мектептеріндегі елге тарайтын түрлі кітап өлеңінің тілі осы еді. Абай мұны ер жетпей тұрған кезінде алса да, ертең-ақ тастанап ке-

теді. Ол кітаптың анандағай тілінен жүлқынып шығып, тыңдан жол салады. Қазақтың таза тілін, күшті сөздерін жаңа мазмұнға қалап, жаңа мәдениетке, жаңа әдебиетке жөн тартады. Сөйтіп, Абай өзі өлгөнше қазақтың үлт жазба әдебиетін жасаудың бір қайраткері болады.

Абайдың ақындық ауданы кең. Ол ақындық онерінің бір-ак мазмұнды, бір-ак түрлі саласын қуып отырған емес, Абай ақындықты, тіл өнерін ақындықтың өр жағына да жүмсайды. Бірақ соның бөрінде Абай ақылшы, үгітші не айтса да, не жазса да өлеумет өміріне тірей, өлеумет өмірінен бастап отырады. Өлеңінің көбі үгіт-насихат, мінез-құлық түзеуге арналады...

Абай ақыл айту үшін алдымен айналаны мінеп, қазып отырады. Оның көретінінің көбі – ақылға, «адамшылыққа» жатпайтын жаман мінез, жат өнеге. Абай осыларды сынап, мінеп шығады. Абайдың кара сөзінде болсын, өлеңінде болсын оның сыны күшті. Абай сындары өз ортасына дәл сындар болады. Оның «бала асырау» деген қазақ үғымына айтқан қара сөзіндегі сыны қара қазақтың үғымын табандатып женіп шығады. Оған айтуға дау қалдырмайды. Абай осы міндерді түзеуге жалаң үгітті, сынды, ғана жүмсамайды, Абай аңы тілді, улы сөзді, сыққаты, мыскылды, ілмені, мазақты да қолданып отырады. «Адасқанның алды жөн», «Болыс болдым, мінеки» деген сияқты өлеңдері Абайдың біз тілді (сатирик) ақын екенін де көрсетеді.

Абай, бұлардың үстіне, толғаушы (лирик) ақын, Абайдың ақындығын көрсететін төтті өлеңдері осында. Бірақ Абай толғағанда сол өз басының күйінен, дүниеге көзқарасынан шығарып толғайды. Өлеңді жан сергітетін жалғыз достым деп біледі:

Өзгеге, көңілім, тоярсын,
Өлеңді қайтіп қоярсың?
Оны айтқанда, толғанып,
Іштері дерпті жоярсың.
Сайра да зарла, қызыл тіл,
Қара көңілім оянсын...

Міне, осы секілді «Көлеңкө басын ұзартып», «Қарашада өмір тұр», «Адамның кейбір кездері», «Көңіл-күйі тағы да», «Келдік талай жерге енді», «Қуатты оттай бүркырап», «Жүргім менің

қырық жамау» деген сияқты өлеңдері – Абайдың ішіндегі шынайы шерін толғайтын өлеңдері. Бұл өлеңдердің көбі-ақ Абайдың өмірінің соңғы жылдарында жазылған өлеңдері. Абай осы өлеңдерінің тұсында орыстың, сүйікті ақыны Лермонтовтың бірсызыра шерлі өлеңдерін қазақшаға аударады. Ол өлеңдердің де өзінің нысанасына келгендерін, жүргегіне жылы ұшырағандарын таңдал аударады. Кейбіріне өзінен сөз жалғап отырады («Ой», «Жартас» деген өлеңдер).

Абай – шебер суретші (художник). Өлеңімен Абай салған суреттер мінсіз, көрікті, түрманы түгел келеді. Абайдың ондай бір суретшілікпен көрінетін өлеңдері – «Аттың сыны», «Қансонарда», «Аңшылық», «Жаз», «Құз», «Қыс» текстес өлеңдері. Абай бұл өлеңдерінде ақындықты лақылдатып құя салған. Осы өлеңдерінің қай-қайсысын алсаңыз да, өлең жазылған тақырып алдыныздан жаңды тұлғасымен тұтас турегеледі.

Шокпардай кекілі бар, қамыс құлак,
Қой мойынды, қоян жақ, бөкен қабақты, –

оқыған адам Абайды осы жағынан тани береді.

Абай қазақтың ұлт өнерін ғана өнер деп таныды. Оны арабшаның ала-шұбарынан, басқаның шәлдірігінен аршып алды. Өлең, өн-күй – өнер, оны бағалау керек деді. Өзі бағалап, өнер қылып, өзгеге бағалатты.

Өлең – сөздін патшасы, сөз сарасы,
Қылпнан қыстырып ер данасы.

Өткірдің жүзі,
Кестенің бізі,
Өрнегін сендей сала алмас.
Білгенге маржан,
Білмеске арзан,
Надандар бәһрә ала алмас.
Қиналма бекер, тіл мен жақ,
Көңілсіз құлақ – ойга олақ.

Абайдың осы секілді өлеңі туралы, өлеңнің өнер екені, ақыл екені жайында бірсызыра пікірлері бар. «Білімдіден шыққан

сөз», «Біреудің кісісі өлсе қаралы ол», «Құлақтан кіріп бойды алар» деген сияқты өлеңдерінің барлығы да – Абайдың өлең, өнкүйге, сөзге қандай баға бергендігін көрсететін өлеңдері.

Өлеңді өнер деп бағалаған Абай – сол өлеңді кестелеп, қазақ-қызмет етті. Өлеңнің өнер екенін көрсетті. Қазақта да мынадай сөз өнерінің үлгілері болады деп өнер белгісін қалдырды. Абайды жазба өдебиеттің – сырлы өдебиеттің басы дейтініміздің бір жағы осында.

Абайдың тілі бай, Абай – қазақ үғымындағы сөздің сабазы. Тілге Абай құйған нәр көп. Абайдың өлеңдеріндегі араб, орыс сөздерінің кірген кейбіреулерін алмағанда, Абайдың жалпы өлеңнің дені сау, тілі таза. Оның өлеңі таудан тасыған бұлақтай сарқырап жатса, өлеңіндегі сөздері сол бұлақтың түрлі тасындај жарқырап жатады. Абай – өзінен тіл жасаған ақын емес, елдің тілін толық пайдаланған ақын.

Абайдың ақындық қуаты, тілге шеберлігі – оның сөзінің арасына қыл сыймайтындығы. Абай ақындықтың өнері – сөздің іші, сырты екеуі де жақсы, екеуі де көркем болсын деген.

Өлеңге әркімнің-ақ бар таласы,
Сонда да солардың бар таңдамасы.
Іші алтын, сырты күміс сөз жақсысын,
Қазақтың келістіреп қай баласы?

Сөзді осылай саптап, өлеңге кіріскен Абайдың өлеңінің іші өз мазмұнында алтын болып шығады. Оның аз сөзіне көп мағына сыйып кеткен, сөз шенберінің іші қалың қазына, өлең қауызының іші толған дән болады. Абай аз сөзбен, аз мұкаммен көп мазмұнды, көп мағынаны беріп тастайды. Абайдың «Больс болдым, мінеки» деген кішкентай өлеңі болыстың кейіптегерін түгел береді. Сол сықылды аз сөзбен ірі мазмұнды айта қоятындығына тағы да бір мысал:

«Желсіз түнде жарық ай» дейтін өлеңінде ұзак өңгіменің желісін аз сөзбен қайырып тастайды емес пе? Бұл – Абайдың ақындық қуатының құштілігіне дәлел.

«Абайдың өдебиет түріндегі кестесі калай?» дегенге келсек, оның өдебиет түрі негізінде – өлең. Абай – өлең түрін жасауға қызмет еткен жазушы. Абай – бүрінші қазактағы ел өлең-жырларының өлшеуін, парсы, шағатай, орыс өлеңдерінің үлгісін кіргізіп,

үлгілерін кеңітудің үстіне, араб, қазақ өдебиетін жаңалаған адам. Сол тұрларге қазақша тәтті тілмен қызықты мазмұн салып, тыңдан тартқан өз үлгісімен де қазақ өлеңін байытқан ақын. Абайда ескілі-жаңалы он бір тұрлі өлең өлшеуі бар. Мұның ішінде Абайдың соңғы ақындар өлі қолданып, үлгі қып жаймаған: «Сен мені не етесің», «Ақылбайға», «Қатыны мен Масақбай» деген сияқты тұрлар, өлшеулері бар. Жырдың бірінші, үшінші, екінші, төртінші жолы да үйқасып отыратын көркемдікті қазақ өдебиетіне бастап кіргізген де Абай. Бұл – Еуропа, араб үлгісі. Сойтіп, қазақтың өдебиетіне бірсыныра жаңа өлең өлшемдері Абаймен келіп кіреді. Бізге өзге түрлі елдерінің, Батыс елдерінің өлең үлгісін Абай тастанап кетті. Абайдың қара сөздері – ақыл, нақыл, үгіт сөздері, сындар. Абай сырлы өдебиеттің күйсіз түріне, драма түріне еңбек еткен болса, Абайдың қалам қызметі бұдан да мол болатын еді. Өйтсе де, Абайдың қара сөздерін, өлеумет пікірінің ортаға түсетін қара сөзінің де (публицистика) алғашқысы деп ұғынуымыз керек. Өйткені Абайдан бұрын қазақтың таза тілімен мақала, нақыл, үгіттер жазған адам, сірә, бола қойды ма екен? Тіпті, таза қазақ тілімен хат жазуға да болды ма екен?

Абайдың жырлары мына секілді сылдырлад шығады:

Жазды күн шілде болғанда,
Көкорай шалғын, бәйшепшек,
Ұзарып өсіп толғанда.
Құркіреп жатқан өзенге
Көшіп ауыл қонғанда...

Абайдың жыры ыргак, музыка, дыбыс құрылышы жағынан төгіліп кетеді. Абайдың бұл өлеңіндегі ақынның бір өзгешелігі – ол өлең үйқасындағы етістіктердің сайдың тасындағы, ірі қимылды, қозғалысты көрсетуде жандылығы. Тегінде өдебиеті өрлеген өзге жүртта (әсіресе Еуропа үлгілерінде) өлең үйқасын етістіктен тізу ақынның нашарлығына жатады. Ал Абайдың «Жаз» деген өлеңіндегі етістікten тізген өлеңдері қайта жырын жандандырып шығарған. Бұл – Абайдың тілінің тазалығы, ақындығының күштілігі деп білу керек.

Абай өлеңінің іші алтын болса, сыртының күміс болуына қаты күзет істейді. Оның өлеңдерінен қыл сыймайды.

Қарашада өмір тұр,
Тоқтасаң, тоқсан көнер ме?
Арттағы майдың көніл жүр,
Жағынсан, қайтып келер ме?
Майдагы жүргіттың іші қар,
Бәйшешек қарға өнер ме?
Ішінде кімнін оты бар,
Қар жауса да, сөнер ме? –

Сияқты сөздің қиуына қыл сыймайтын сұлу өлеңдер – осындайлар.

Абай өлеңдерінің көркем болуына, дыбыс сәйкестігі, дыбыс үйқастығы өлеңнің көркемдігінің бір тұлғасы екендігіне көнілді ерекше бөлгендігін, өсіресе мына өлең айқындаиды. Абай бұл өлеңді Оспан деген інісі өлгенде жазыпты:

Жайнаған туың жығылмай,
Жасқанып жаудан тығылмай,
Жасаулы жаудан бұрылмай,
Жау жүрек жомарт құбылмай,
Жақсы өмірің бұзылмай,
Жасаулы жаудан тығылмай,
Жау жүрек сұынбай...
Жақсы өліпсің, яптырмай!

Міне, осы жырдың бас дыбысы, бас буынының бәрі «ж» әрпімен келеді. Өлең жолының мұндағы дыбыстар құрылуын аллитерация дейді. Бұл қазақтың ел әдебиетінде де кеп кезігеді. Абайдың бұл оншең «ж» дыбысынан бастап жасаған жырының бір көркемдігі – оның осы өлеңінің дыбыс құрғандығы білінбей еркін шыққандығы. Абай өлеңі мұнда тым еркін, «ж» дыбысы өзінен-өзі құралғандай, сөздің тігісін жатқызып, жымпитып кеткен. Жыр жыртылмай, жосылып жатыр. Бұл – Абайдың шеберлігі. Осы сықылды үлгі Абайдың өр сөзінде келіп отырады:

Самородный сары алтын,
Саудасыз берсең, алмайды
Саудыраган жезіне.
Саудырысыз сары қамқаны,
Садара кеткір сүрайды
Самарқаның бөзіне, –

дегендері сияқты. Мұнда жырдың іргесі «с» дыбысынан қала-
нып, сылдырлап келеді. Абайдың осы текстес үйқастары дыбыс
жағынан, үйқас жағынан ерекше көркемдікпен тізіледі:

Тоты құс түсті көбелек,
Жаз сайларда гулемек.
Бәйшешек солмақ, күйремек,
Көбелек өлмек, сиремек, –

сияқты жырларында үйқасқан ерекше шеберлікпен, тілге бай-
лықпен, ақындық еркіндігімен жазылғандығын көру қын емес.

Абайдың қара сөздерінде де түрлер бар. Оның қара сөзінің бірсыптырасында бұрынғы ескі мақалдың өзегі жатады: «Күншіл-дің құні қараң, еңбексіздің дәмі арам», «Жаман дос көленкे, ба-
сынды құн шалса, қашып құтыла алмайсың, басынды бұлт алса, іздел таба алмайсың» дегендері сияқты мақал сөздері – Абайдың ақындығының қара сөз түрін жасауға қызмет еткендігі. Тегінде мақалды да Абай сияқты кіслер шығарған емес пе? Абайдың шығарған мақалдары – өрине, көпке таралып, сіңісп кеткен ма-
қалдар.

Сонымен, Абайдың сөз үлгісі туралы айтқан аз пікірімізді қорытып келгенде, айтарымыз: Абай – біздің көркем әдебиетімізге үлкен еңбек сіңірген, көп жаңалық кіргізген ақын. Ол бұрынғы қазақ өлеңінің арнасына тыңнан табыстар тауып, үлгілер қосты. Терен ойдың толғауы, мұңның, махаббаттың лирикасы, кестелі көркем суреттер, алдыңғы елдің ақындарының үлгілері, мысал, сықақ түрлері бізге Абаймен келіп кірді. Сонымен бірге Абай бұрынғы ескі сөз үлгісін де өлшеп, екшеп, өз дүкенінен жаңалап шығарды. Абайдың өзінен кейін көп ақынға үлгінің ұстасы болғаны содан.

1934 ж.

ТҮСІНІКТЕР

1. Назарбаев Н.Ә. Абай туралы сөз. Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә. Назарбаевтың 1995 жылы 9 тамызда Республика сарайында Абай Құнанбайұлының дүниеге келгеніне 150 жыл тулуына арналған салтанатты жиналыста сойлеген сөзі. Баспа сөз бетінде жарияланған: Назарбаев Н.Ә. Абай туралы сөз. – Алматы: Рауан, 1995; Абай институтының вебсайты.
2. Ысқақұлы К. Абай (Ибраһим) Құнанбайұлының өмірі. Баспа сөз бетінде жарияланған: Ысқақұлы К. Абайдың өмірі // Қазақ ақыны Ибраһим Құнанбай үгільшының өлеңі / бастырган Қекіттай, Тұрағұл Құнанбай үфландары. – СПб., 1909; Абай институтының вебсайты.
3. Әуезов М. Абайдың туысы мен өмірі. Бірінші нұсқасы (1927-1933). Баспа сөз бетінде жарияланған: Әуезов М. Абай Құнанбайұлы. Толық жинақ. – Қызылорда, 1933; Әуезов М. Абайдың білмек парызы ойлы жасқа. – Алматы: Санат, 1997; Абай институтының вебсайты.
4. Жанатайұлы К. Абай туралы естелік әңгіме. Баспа сөз бетінде жарияланған: Қекбайдың Абай туралы естелік әңгімесі // Абайдың ақын шәкірттері. Екінші кітап / дайындаған Қ. Мұхамедханұлы. – Алматы: Республикалық Абай қоры, 1994; Абай институтының вебсайты.
5. Құнанбаев Т. Әкем Абай туралы. Баспа сөз бетінде жарияланған: Абайдың ақын шәкірттері. Бірінші кітап / дайындаған Қ. Мұхамедханұлы. – Алматы: Республикалық Абай қоры, 1993; Абай институтының вебсайты.
6. Бекейханов Ә. Абай (Ибраһим) Құнанбаев. Баспа сөз бетінде жарияланған: Семипалатинский листок. – 1905. – 25-27 ноября; Записки Семипалатинского подотдела Западно-Сибирского отдела ИРГО. – 1907. – Вып. 3. – С. 178-181 (1-8) <http://lib.rgo.ru/reader/flipping/Resource-823/RuPRLIB12047744/index.html>; Жұлдыз. – 1991. – №9. – 110-114-беттер; Мырзахметов М. Абайдың оқы, таңырқа. – Алматы, 1993. – 11-17-беттер; Абай институтының вебсайты.
7. Байтұрсынұлы А. Қазақтың бас ақыны. Баспа сөз бетінде жарық көрғен: Қазақ. – 1913. – 23, 30 қараша, 22 желтоқсан; Байтұрсынов А. Шығармалары / құраст.: Ә. Шеріпов, С. Дәүітов. – Алматы: Жазушы, 1989; Абай институтының вебсайты.
8. Дулатов М. Абай (Ибраһим) Құнанбаев. Баспа сөз бетінде жарық көрғен: Қазақ. – 1914. – 23 маусым; Дулатов М. Шығармалар жинағы. Бес томдық. 2-том. – Алматы: Мектеп, 2003; Абай институтының вебсайты.
9. Аймауытов Ж., Әуезов М. Абайдың өнері һәм қызметі. Баспа сөз бетінде жарияланған: Екеу. Абайдың өнері һәм қызметі. – Абай. – 1918; Абай институтының вебсайты.
10. Сағди А. Абай. Баспа сөз бетінде жарияланған: Ташкент: Ақжол, 1923. – № 335, 356, 359, 363, 369, 372.
11. Сейфуллин С. Ибраһим Құнанбайұлы (Абай). Баспа сөз бетінде жарияланған: Сейфуллин С. Қөп томдық шығармалар жинағы. 6-том. Ғы-

- лыми зерттеу және сын мақалалар. – Алматы: Қазығұрт, 2006; Абай институтының вебсайты.
12. Жансүгіров І. Абайдың сөз өрнегі. Баспа сөз бетінде жарияланған: Жансүгіров І. Қоғамдық шығармалар жинағы 4-том. – Алматы: «Қазығұрт» баспасы, 2005; Абай институтының вебсайты.
 13. Жұбанов Қ. Абай – қазақ әдебиетінің классигі. Баспа сөз бетінде жарияланған: Әдебиет майданы. – №11-12. – 1934; Абай институтының вебсайты.
 14. Ысмайылов Е., Шапкин З. Абайдың өлең өрнектері. Баспа сөз бетінде жарияланған: Әдебиет майданы. – 1934. – №11-12; Абай институтының вебсайты.
 15. Тоғжанов Ф. Абайдың ақындығы. Баспа сөз бетінде жарияланған: Тогжанов Ф. Абай. – Қазан, 1935. – 119-137-беттер.

МАЗМУНЫ

Назарбаев Н. Абай туралы сөз.....	3
Ысқакұлы К. Абай (Ибраһим) Құнанбайұлының өмірі	21
Әуезов М. Абайдың туысы мен өмірі	31
Жанатайұлы К. Абай туралы естелік әңгіме	94
Құнанбаев Т. Әкем Абай туралы.....	105
Бекейханов Ә. Абай (Ибраһим) Құнанбаев	130
Байтұрсынұлы А. Қазақтың бас ақыны	136
Дулатов М. Абай (Ибраһим) Құнанбаев	144
Аймауытов Ж., Әуезов М. Абайдың өнері һәм қызметі.....	147
Сағди А. Абай.....	153
Сейфуллин С. Ибраһим Құнанбайұлы (Абай).....	174
Жансүгіров І. Абайдың сөз өрнегі.....	182
Жұбанов Қ. Абай – қазақ әдебиетіндегі классигі	189
Ысмайылов Е., Шашкин З. Абайдың олең өрнектері.....	213
Тогжанов Ф. Абайдың ақындығы.....	242
Түсініктер.....	258

Оқу басылымы

**АБАЙТАНУ
ТАҢДАМАЛЫ ЕҢБЕКТЕР
I том
Ойлар мен толғаныстар**

Күрастырып, түсініктерін жазғандар:
П. Бисенбаев, Е. Кәрібозов, Л. Мұсалы, Н. Нұрәділ

Редакторы *Г. Рустембекова*
Компьютерде беттеген және
мұқабаны безендірген *Қ. Әмірбекова*

ИБ№8504

Басуға 15.09.15 жылы қол қойылды. Пішімі 60x84/16.
Көлемі 16,37 б.т. Офсетті қағаз. Сандық басылыш. Тапсырыс №2282.
Тарағымы 300 дана. Бағасы келісімді.
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.